

УДК 373.2:001.12/.18 (477) (045)

Н.П. Бондаренко¹
І.В. Чорноморденко²**ОРГАНІЗАЦІЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (РАННІЙ ВІК)**Київський національний університет будівництва і архітектури
¹ ORCID ID 0000 0001 7531 9858, e-mail: bondarenko.np@knuba.edu.ua
² ORCID ID 0000-0002-9204-6342, e-mail: hmurii@ukr.net

Анотація. *Воєнний стан накладає негативний відбиток на емоційно-психологічний стан дітей, особливо раннього віку. Водночас, освітньо-виховний процес (мовиться про освіту до трьох років) має формуватися відповідно до сучасних умов. Освітні осередки в Україні для дітей раннього віку мають період становлення і розвитку, а тому потребують особливого підходу. Маємо наміри запропонувати деякі пропозиції щодо формування сучасного освітнього середовища в цій царині, які корелюють із вимогами до нової української школи.*

Ключові слова: освітньо-виховний процес, освітнє середовище, воєнний стан, емоційно-психологічні потреби дітей раннього віку, нова українська школа,

Вступ

Зважаючи на роль філософії як особливого виду знання і пізнання та критичного відображення дійсності, вважаємо за необхідне зацітувати Епікура щодо необхідності застосування філософії для пошуку рішень у будь-яких сферах людського буття, зокрема в освіті. «Так само як ліки марні, якщо вони не усувають хворобу тіла, так само і філософія марна, якщо вона не усуває страждання душі» (Епікур та Сент-Андре 2011, 221).

Війна Росії проти України загрожує не лише психічному здоров'ю, але і процесу освіти/соціалізації. А це близько 7,5 мільйонів дітей в Україні, включаючи майже 100 тисяч дітей-сиріт та дітей під різними формами опіки (Солерделколл, Угрін та Кортезе 2022). За період з квітня по серпень 2022 року українська соціологічна служба Gradus провела соціологічне дослідження, аби дізнатися про вплив війни на психічне здоров'я дітей. Компанія опитала 784 батьків шляхом проведення інтерв'ю (Зміни в житті дітей під час війни 2022). Майже 75 відсотків респондентів зі Сходу України стали тимчасово внутрішньо переміщеними особами (ВПО) через агресію Росії проти України. Така вимушена міграція створює, на нашу думку, два виклики для освітньої системи України: задоволення нових емоційно-психологічних потреб дітей та розвиток компетенцій шляхом дистанційного навчання в умовах масової міграції населення подалі від територій проведення бойових дій на Сході України як всередині України, так і за її межами. І лише 11 відсотків респондентів не поширюють інформацію щодо війни своїм дітям. Але найбільше занепокоєння викликає стан психічного здоров'я дітей на Півночі, Півдні, та Сході України (58%, 57%, та 56%, відповідно). А 50 відсотків респондентів зізналися, що стан психічного здоров'я їхніх дітей погіршився з моменту початку російської агресії проти України. Ось у таких непростих умовах ми маємо приділяти максимальну увагу щодо безпеки і навчання/виховання українських дітей.

Мета дослідження

Мета дослідження – враховуючи сучасні виклики, вважаємо за необхідне осмислити трансформації сучасного і без того крихкого освітнього середовища дошкільної освіти (раннього віку). Найважливішим завданням, на думку авторів, є якомога раніше

розпізнати природні задатки та на їхній основі розвивати здібності до тієї чи іншої галузі людської діяльності. Рання освіта майбутнього, з точки зору одного з всесвітньо відомих педагогів Йоганна Песталоцці, має орієнтуватися на особистість дитини, віру у безпечне і комфортне середовище для навчання, яке має відчуватися дитиною як рідний дім, де вона почувається у безпеці та, отже, здатна радіти навчанню, здатна до самостійності у навчальному процесі, а не лише слідувати за вчителем. Він вважав, що «наші домашні радощі є найдивовижнішими у світі» та що «мислення веде людину до знань» (Песталоцці 2023).

А допоможе в реалізації цього наміру трансформоване сучасне освітнє середовище, побудоване відповідно до вимог сучасної нової української школи.

Методологія дослідження

Методологічною базою дослідження є системний підхід, який полягає у комплексному дослідженні психологічних і освітніх потреб дітей раннього віку і не лише під час воєнного стану в Україні, але і для подальшого розвитку у мирний час. Враховуючи, що першочерговим завданням освітньої системи України є надання необхідних знань і виховання, користуючись класичними зразками зарубіжжя, зокрема Монтесорі.

Результати

Забезпечення ефективного засвоєння знань дітьми/учнями раннього віку під час воєнного стану шляхом повернення почуття безпеки і захищеності, що, в свою чергу, дозволить дітям зосередитися на ефективному засвоєнні знань під час освітнього процесу. Позитивні емоції дозволяють дітям проявляти інтерес до навчання, допитливість, здивування, захоплення, творчість, і радість (Осіка та ін. 2022).

Станом на серпень 2022 року, за даними Міністерства освіти і науки України, лише близько 13 відсотків закладів дошкільної освіти в Україні продовжували працювати в умовах воєнного стану. Інші 16 відсотків закладів перейшли на дистанційну освітньо-виховну роботу. Найбільший відсоток забезпеченості закладів дошкільної освіти укрітнями – у місті Києві (майже 60 відсотків). На другому місці Львівська область з понад 59 відсотками дошкільних закладів, забезпечених

укриттями. Більшість областей мають лише понад 30 відсотків дошкільних закладів забезпечених укритами.

У серпні 2022 року МОН оголосило намір відновити роботу 10 689 закладів дошкільної освіти. Тут варто зазначити той факт, що статистика ще не вирізняє з-поміж дошкільних навчальних закладів заклади що опікуються дітьми до трьох років. Йдеться просто про дошкільні навчальні заклади які працюють з дітьми. Так от лише 4 792 закладів працюють у звичному очному режимі (в першу чергу, всіх тих закладів в Україні, що забезпечені укритами). Інша третина усіх закладів (а це 4 747 заклади) запланували відновити роботу в дистанційному режимі.

Інститут проблем виховання при Національній Академії педагогічних наук опублікував рекомендації щодо задоволення емоційно-психологічних потреб вихованців закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану. Найголовнішою запорукою спокою дитини є знаходження дорослого поблизу. В критичні моменти необхідно уникати стресових ситуацій дорослими, що включають також критику дітей за їхні негативні емоції. Тобто дорослі мають продовжувати демонструвати позитивні емоції, такі як упевненість у собі, оптимізм, навіть у критичні моменти та надихати дітей зберігати спокій. Діти ж орієнтуються, в першу чергу, на близьких і потребують щирості від дорослих. Тобто не варто приховувати правду про те, що у країні йде війна. У цей неспокійний час усі люди, незалежно від їхнього віку, потребують повернення відчуття стабільності. Тому, рекомендація Інституту проблем виховання – дотримуватися традицій закладу, в тому числі святкування звичних свят, зокрема Нового року. Діти не повинні нудьгувати навіть під час повітряної тривоги. Щирість не означає відсутність адаптації мови до цільової аудиторії. Фізичний контакт (обійми) також допомагає відновити в дітях відчуття захищеності. Також Інститут проблем виховання рекомендує не відмовлятися від жартів і гумору.

Ще однією рекомендацією Інституту проблем виховання є заохочення дітей до розмірковування щодо «мужніх» професій, спираючись на пояснення про ситуацію в Україні у 2022 року. Ще однією рекомендацією є заохочення дітей до розмірковування на тему допомоги іншим, прояву милосердя.

Наразі українська освіта керується принципом «знання, уміння, навички», що є застарілим принципом, бо не враховує природні задатки учнів та має на увазі високий рівень примусу учнів до навчання. Новітні ж напрацювання у сфері освіти підказують, що освіта не закінчується із отриманням диплому навчального закладу, а натомість продовжується впродовж усього життя людини. Освіта – це процес, а не просто результат. Колишній президент Єврокомісії Жак Делор сформулював чотири нові засади освіти майбутнього. Дві із них, на нашу думку, заслуговують найбільшої уваги. Це нові засади освіти майбутнього – освіти як «вміння бути і співіснувати» (Чорноморденко 2002, 69).

Метою сучасної нової української школи, зокрема навчальних закладів, які працюють із дітьми до трьох років, має бути не фіксація, але сприйняття дитиною наданих їй знань. Вона має бути впевненою у своїх

знаннях, це мають бути її власні знання. Сучасна школа має також враховувати ту обставину, що кожна людина має власний погляд на одну і ту ж річ. Елемент примусу в системі освіти має бути, але не занадто високим.

Роль філософії у пропозиції нових інноваційних ідей для ранньої освіти полягає у критичному відображенні реальності за допомогою логіки. Якщо для суспільства Модерну була важливою масова освіта, яка б забезпечувала індустріальне суспільство стабільним і одноманітним рівнем знань для всіх учнів, епоха Постмодерну ставить пріоритетом людську творчість як головну цінність. Природа творчості у тому, що вона унікальна. Іншими словами, творчості неможливо навчити, а лише розкрити потенціал учня шляхом створення сприятливих умов.

Гегелівське положення (яке пізніше набуло статус закону) про перехід кількості у якість та синтез нового через взаємодію тези і антитези показує нам, що знання вчителя можуть виступати як теза, а сприйняття учнем знань вчителя антитезою, в результаті якого, на нашу думку, створюється нове знання. Сучасний рівень автоматизації виробництва насправді знижує потребу в стандартизованій освіті, натомість вимагаючи зосередження на захопленні учнів до демонстрації власної творчості і нестандартного мислення.

З діалектичної точки зору синтезу тези і антитези, завдання ранньої освіти включає в себе дві основні цілі – створити сприятливе середовище, яке було б одночасно безпечним та інформативним, тобто таким, де учню надається в сприятливій формі доступ до інформації, яку він може сприймати як зосереджено, так і сприймаючи інформацію у фоновому режимі під час заняття іншими справами всередині освітнього середовища.

Суспільство Постмодерну також змінює старі стереотипи щодо гендерних ролей. Наразі йдеться про те, що для даного етапу розвитку суспільства характерною є тенденція атомізації суспільства через поступове руйнування інституту сім'ї та високий відсоток розлучень. У зв'язку із цим відсоток дітей, що ростуть в неповних сім'ях, зростає. Однією із важливих цінностей ранньої освіти є те, що вона надає дітям відчуття перебування у повній сім'ї. Ще одним важливим моментом є збільшення кількості викладачів чоловічої статі. Так, станом на 2021 рік, лише 7 відсотків усіх вчителів раннього віку в США є чоловіками (Демографія та статистика вчителів дошкільного віку 2021). Згідно з ученням Карла Юнга про архетипи, кожна людина має у своїй підсвідомості образ Героя і Матері, де образ Героя часто є чоловічим. Тобто для нових умов формування дітей у постіндустріальному суспільстві Постмодерну є необхідність реплікації домашнього затишку в закладі ранньої освіти, як стверджував Йоганн Песталоцці.

Гадаємо, філософія здатна об'єднати нинішнє знання з різних галузей людської діяльності створювати умови для генерації нових ідей, що часто можуть здаватися, м'яко кажучи, непридатними для невідповідної аудиторії. Г. Гегель стверджував, що для освіченої людини не повинно бути такої

відмовки, як «абстрактне мислення». Освічена людина повинна оперувати абстрактними поняттями так само, як і звичайними поняттями.

У підсумку, нова рання освіта має задовольнити потребу дітей, що ростуть у неповних сім'ях. В рамках атомізованого суспільства, у отриманні позитивної уваги, вони мають можливість відчувати повагу та мати приклад/зразок для наслідування, яким є викладачі чоловічої статі і повною мірою відповідають архетипу Героя.

Щодо ж до наповнення навчальної програми, то учень повинен мати свободу у виборі "свого" знання та подальшого синтезу, завдяки ньому, нових ідей через взаємодію отриманих знань (теза) і власних переживань (антитеза). Найбагатшими країнами на сьогодні є ті, що заохочують творчість серед наймолодших учнів (Японія, Ізраїль, Швейцарія, США).

В освітньому середовищі, на нашу думку, мають бути вчителі/вихователі обох статей, які взаємодіють між собою та перетворюють кожне заняття на театральну виставу з ролями для досягнення розважального ефекту, поєднуючи реальність і гру, які гармонійно вмережуються в освітній процес.

Також важливо пам'ятати про роль зору і слуху у навчанні. При згадуванні будь-яких слів важливо супроводжувати озвучення їх візуальними образами щоб закріпити навчальний ефект. Також навчальний процес має включати в себе прослуховування музики і пісень з подальшим заохоченням дітей до співу.

Українська державна система освіти на даний момент залишає поза увагою освіту дітей до 3-х років. Ми вважаємо, що необхідно враховувати потребу у наданні освітньо-виховних послуг для дітей молодих від 3-х років, тому на сьогодні ініціативу у цьому питанні взяли на себе приватні заклади освіти. Так, наприклад, приватний заклад із надання освітньо-виховних послуг дітям раннього віку «Тімка» у місті Києві має власну градацію пріоритетів для вихованців залежно від їхнього віку («Тімка» 2023). Педагоги/вихователі цього закладу наполягають на головній потребі вихованців віком від 9 місяців до 2 років, таких як вивчення власного тіла, тобто як воно рухається і взаємодіє з навколишнім світом. У цьому віці особливо важливо надати дитині свободу руху у навчальному середовищі та налаштувати своєрідну освітню програму під цю потребу. Спеціалісти приватного дитячого дошкільного освітнього закладу «Тімка» рекомендують не поспішати з розвитком дитини, не примушувати її ходити чи бігати, якщо вона ще до цього фізіологічно не готова. Педагоги/вихователі у цьому закладі закликають до максимально природного темпу розвитку дитини, навіть якщо батьки воліли би, щоб їхня дитина розвивалася швидше.

Вихованці до 3-х річного віку, як ми вважаємо, потребують свободи руху користуючись різноманітними засобами; такими як драбини, тунелі, де вихователі не забороняли б їм рухатися, і водночас слідкуючи за вихованцями задля їхньої безпеки. Надмірна опіка викликає у підопічних власну боязливість і невпевненість.

Вік від одного до двох років – це час виявлення і вивчення причинно-наслідкових зв'язків у дитини,

згідно із твердженням спеціалістів приватного освітньо/виховного дитячого закладу «Тімка» у місті Києві. Отже, освітнє середовище має бути сплановане і влаштоване так, аби допомагати дитині встановлювати ці зв'язки, які до того ж мають бути логічними і виправданими. В той час, як працівники закладу ранньої освіти наголошують на взаємодії дитини з предметами, важливо допомогти дитині встановлювати правильні причинно-наслідкові зв'язки стосовно людських стосунків, в першу чергу, між вчителем і учнем. Вчитель має допомогти дитині сформувати справжню картину світу, що виражається у здоровому передбачуваному спілкуванні з дітьми. Тобто дитина починає чітко розуміти, за які вчинки її хвалять, а які вчинки викликають занепокоєння у викладачів. Це є вік, коли закладаються основні підвалини у формування особистості на подальше життя.

Для порівняльного аналізу методик ранньої освіти пропонується для огляду ще один заклад комплексної освіти (в тому числі, ранньої) у місті Києві – «Академія А+», яка надає освітньо-виховні послуги дітям, починаючи з 1-річного віку, а набір до цього дитячого освітнього закладу «Academy Ecoland», що входить до сім'ї закладів такого типу «Академія+» для різного віку та спеціалізованих напрямків напрямків освіти (музика, мистецтво, спорт, тощо), починається з 2-річного віку (Академія+ 2023). «Academy Ecoland» керується освітньою програмою МОН України «Дитина» для дітей від 2 до 7 років, де діти починають опановувати англійську мову, починаючи з 2-річного віку (Дитячий садок «Академія Еколенд» 2023). Італійська Reggio-педагогіка надає вихованцям свободу вибору у навчанні та безпосередність (Реджо Емілія проти Монессорі 2023). Навчання поділяється на три напрямки: пізнавальний, ігровий, та творчий.

Обговорення

В навчальних програмах обох закладів ранньої освіти «Тімка», і «Академія+» є одностайність у тому, що для вихованців 2-річного віку важливо створити усі умови для самостійного, хоча і за зовнішнього сприяння, встановлення причинно-наслідкових зв'язків у їхній взаємодії з навколишнім світом.

«Академія+» керується освітньою програмою МОН України «Дитина», з власними напрацюваннями: концепція екоосвіти. «Академія+» стверджує, що вона є першим закладом дошкільної екоосвіти в Україні. Аббревіатура «ЕСО» означає три принципи: «Education», «Communication», «Opportunity», тобто «Освіта», «Комунікація», та «Можливість». Під «освітою», «Академія+» має на увазі пізнання світу за допомогою інтелектуальних ігор та дослідів. Під «комунікацією» заклад має на увазі соціалізацію дитини. Під «можливістю» «Академія+» має на увазі розкриття власного потенціалу учнів та забезпечити розвій їхніх когнітивних і емоційних навичок. Заклад також робить наголос на пізнанні підопічними навколишнього середовища в гармонії з природою. Заклад має у штаті психолога і логопеда. Діти вивчають етикет, графіку і архітектуру. Вони також роблять аплікації, малюють, та ліплять. Вихованці вивчають хореографію, спів, ритміку. Відбувається

знайомство з природничими знаннями (з хімії, біології, фізики, тощо). Є можливість займатися акробатикою, гімнастикою, а також відвідувати театральну студію.

Задля повноти порівняльного аналізу розглянемо ще і третій заклад ранньої освіти - «Маленький ерудит» у місті Києві (Школа раннього розвитку для дітей в Києві 2023). Педагоги і методи даного закладу виділяють два основних напрямки освіти до трирічного віку: фізична активність і англійська мова. Але поряд із цими двома функціонують і ще два напрямки: корекційні заняття та консультації психолога/дефектолога, тобто даний заклад спрямований як на гармонічний розвиток здорової дитини, так і на допомогу дітям, у яких уже виявлені деякі психологічні або фізичні вади, що потребують корекції. Навчальний процес, є максимально індивідуалізованим, який враховує короткий період концентрації уваги у дитини до трирічного віку. Тобто урок має бути динамічним, аби не перевантажувати увагу дитини. Більше того, динамічність уроку відбувається за рахунок динамічності навчального матеріалу та зміни етапів фізичної активності на відпочинок (наприклад, перегляд 3-5-хвилинного мультфільму під час уроку, коли діти можуть відпочити, аби продовжити фізичну активність пізніше). Діти розвивають сенсомоторні навички, граючи в різноманітні ігри, в тому числі, конструктори, пазли, мозаїки, ігри на сортування, ігри зі шнуровкою, лото, рахівні палички тощо. Школа «Маленький Ерудит» ідентифікує вік з 15 місяців до 2 років як ранній вік, а вік з 2 до 3 років вже як середній вік. На етапі раннього віку від 15 місяців до 2 років, викладачі/вихователі закладу працюють над виявленням індивідуальних особливостей дітей.

Варто зазначити, що всі три приватні заклади ранньої освіти створюють таке освітнє середовище, перебуваючи на навчанні в якому діти (в період з 2 до 3 років) зосереджено вчать розпізнавати причинно-наслідкові зв'язки.

Висновки

На думку авторів, рання освіта необхідна для гармонійного розвитку особистості та суспільства загалом. Попри острах стосовно перенаселення Землі, сьогодні спостерігається тенденція на старіння населення Землі через зниження темпів народжуваності через несприятливий психологічний клімат у великих містах, де спосіб життя не сприяє зростанню кількості населення. Індустріальне масове суспільство травмує людину, відриває її від свого духовного коріння, позбавляє мудрості попередніх поколінь, а рання освіта якраз має на меті заповнити вакуум доброти і любові, серед яких діти повинні зростати і навчатися, як учив Песталоцці.

Список літератури:

1. Епікур і Сент-Андре П. (2011). Вибрані фрагменти Епікура. *Monadnock.net*. <https://monadnock.net/epicurus/fragments.html>

2. Солерделколл, М., Угрін, Д. і Кортезе, С. (2022). Адвокація скоординованої та безпечної реакції на психічне здоров'я та психосоціальні потреби дітей, які постраждали від конфлікту в Україні. *Європейська дитяча підліткова психіатрія*. <https://doi.org/10.1007/s00787-022-02037-z>

3. Changes in Children's Lives During the War. 2022. Gradus Research Company. https://gradus.app/documents/211/Children_Report_Gradus_28042022.pdf. Дослідницька компанія «Градус» (2022) Зміни в житті дітей під час війни. https://gradus.app/documents/211/Children_Report_Gradus_28042022.pdf

4. Osika A., MacMahon C., Lodge Дж. та Керролл А. (2022). Емоції та навчання: яку роль відіграють емоції в тому, як і чому учні навчаються? Квінслендський університет. <https://www.timeshighereducation.com/campus/emotions-and-learning-what-role-do-emotions-play-how-and-why-students-learn>

5. Песталоцці, Дж. (2023). 13 найпопулярніших цитат Йоганна Генріха Песталоцці. Цитати від А до Я. https://www.azquotes.com/author/20045-Johann_Heinrich_Pestalozzi

6. *Філософія науки, техніки та архітектури: Постмодерний проект*: Монографія. Чорноморденко І. В. К.: КНУБА, 2002. 264 с.

7. Демографія та статистика вчителів дошкільного віку [2021]: кількість вчителів дошкільного віку в США. (2021, 29 січня). <https://www.zippia.com/early-childhood-teacher-jobs/demographics/>

8. Як розвивати дитину від 9 місяців до 2 років (2023). Приватний освітній заклад - дитячий садочок «Тімка» у місті Києві. *Babysad.kiev.ua*. <https://babysad.kiev.ua/kak-razvivat-rebenka.html>

9. Академія+ (2020, 5 вересня). <http://aplus.ua/pro-merezhu/>

10. Дитячий садок «Академія Еколенд» | А+. (2023). *Aplus.ua*. <http://aplus.ua/projects/academy-ecoland/>

11. Університет Гудвіна. (2017, 16 лютого). Реджо Емілія проти Монтезорі. Коледж Гудвіна. Університет Гудвіна. <https://www.goodwin.edu/enews/reggio-emilia-vs-montessori/>

12. Школа раннього розвитку для дітей в Києві - Центр раннього розвитку «Erudite Kids.» (2023). *Erudite-Kids.com.ua*. <https://erudite-kids.com.ua/>

References

1. Epicurus, & Saint-Andre, P. 2011. *Selected Fragments*. *Monadnock.net*. <https://monadnock.net/epicurus/fragments.html>

2. Solerdelcoll, Mireia, Ougrin Dennis, and Samuele Cortese. 2022. "Advocacy for a coordinated and safe response for the mental health and psychosocial needs of children affected by the conflict in Ukraine." *European Child & Adolescent Psychiatry*. <https://doi.org/10.1007/s00787-022-02037-z>

3. Changes in Children's Lives During the War. 2022. Gradus Research Company. https://gradus.app/documents/211/Children_Report_Gradus_28042022.pdf

4. Osika, Alexandra, MacMahon, Stephanie, Lodge, Jason M., and Carroll, Annemaree. 2022. Emotions and learning: what role do emotions play in how and why students learn? *THE Campus*. 18 March 2022. *Times Higher Education*. <https://www.timeshighereducation.com/campus/emotions-and-learning-what-role-do-emotions-play-how-and-why-students-learn>

5. Pestalotzsi, Johann. 2023. "13 naipopuliarnishykh tsytat Yohanna Henrikha Pestalotzsi. Tsytyaty vid A do Ya" ["13 most popular quotes by Johann Heinrich Pestalozzi. Quotes from A to Z"]. https://www.azquotes.com/author/20045-Johann_Heinrich_Pestalozzi

6. Chornomordenko, Ivan. 2002. *Filosofiiia nauky, tekhniky ta arkhitektury: Postmodernyi proekt [Philosophy of science, technology and architecture: Postmodern project]*. Kyiv: KNUBA.

7. ZIPPIA. 2021. "Early Childhood Teacher Demographics and Statistics in the US." January 29, 2021. <https://www.zippia.com/early-childhood-teacher-jobs/demographics/>

8. How to develop a child from 9 months to 2 years. 2023. Private educational institution - kindergarten "Timka" in the city of Kyiv. *Babysad.kiev.ua*. <https://babysad.kiev.ua/kak-razvivat-rebenka.html>

9. A+. 2020. "About the Network." September 5, 2020. <https://aplus.ua/pro-merezhu/>

10. A+. n.d. "Kindergarten "Academy Ecoland". <http://aplus.ua/projects/academy-ecoland/>

11. Goodwin University. 2017. "Reggio Emilia vs. Montessori Goodwin College." February 16, 2017. <https://www.goodwin.edu/enews/reggio-emilia-vs-montessori/>

12. erudite-Kids.com.ua. n.d. School of early development for children in Kyiv "Erudite Kids." <https://erudite-kids.com.ua/>

**N. Bondarenko,
I. Chornomordenko**

ORGANIZATION OF THE MODERN EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF PRESCHOOL EDUCATION (EARLY CHILDHOOD)

Introduction The state of war poses new challenges for the educational system of Ukraine, in particular for preschool education institutions, which have the maximum possible responsibility for their pupils before parents and society since pupils of preschool education institutions are as much as possible dependent on the guardianship and protection of adults. **The aim and tasks.** The research aim is to consider the transformations of the modern educational environment of preschool education (early childhood), taking into account modern challenges. **Research methods.** The methodological basis of the research is a systems approach to study the psychological and educational needs of young children, not only during the martial law in Ukraine but also for further peacetime development. **Research results.** The main sources of information regarding the adaptation of the educational process to the conditions of martial law are the Ministry of Education and Science of Ukraine and the Institute of Educational Problems National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. The methodological basis of early education in Ukraine is the "Child" program of the Ministry of Education and Science for children from 2 to 7 years of age. **Discussion.** However, private early education institutions develop and implement their own early education innovations, such as attention to the development of cause-and-effect relationship in the child's mind in the educational environment. **Conclusions.** With high rates of divorce and single motherhood, early childhood education should also be concerned with demonstrating role models, namely healthy male behavior through more male early childhood education workers.

Keywords: *educational process, educational environment, martial law, emotional and psychological needs of young children, new Ukrainian school.*